

هنجاریابی پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون تجدیدنظر شده در بین جمعیت خلاقاری تهران

منصور بیرامی^۱، تورج هاشمی^۲، حمید پورشریفی^۳، مرتضی عندلیب کورایم^۴

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۶/۲۳

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۴/۱۵

چکیده

انسان همواره سعی در تبیین رفتارهای خود دارد، لذا همانند همه رفتارهای دیگر خود، سعی در تبیین رفتارهای بزهکارانه و جنایت‌کارانه خود دارند. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف هنجاریابی نسخه تجدیدنظر شده پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون (GBAI-R) انجام شده است. بدین منظور با استفاده از یک طرح توصیفی-مقطعی، از بین مددجویان ندامتگاه اوین و کانون اصلاح و تربیت تهران، تعداد ۴۶۴ آزمودنی با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. روایی محتوایی با استفاده از دو شاخص ضریب نسبی روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) محاسبه شد که بر این اساس دو آیتم ۸ و ۲۶ از پرسشنامه کنار گذاشته شد. برای ارزیابی برازش مدل از شاخص‌های کای اسکوتر نسبی، شاخص نیکویی برازش، شاخص نیکویی برازش انطباقی، جذر میانگین مربعات خطای برآورد، شاخص برازش هنجار شده مقتصد، شاخص برازش افزایش، شاخص برازندگی توکر- لویس و شاخص برازش تطبیقی استفاده شد. نتایج تحلیل عامل تأییدی نشان داد که الگوی سه عاملی برازش قابل‌قبولی با داده‌ها دارد و بار عاملی تمامی آیتم‌ها به‌استثنای آیتم ۲۳ در حد متوسط و قوی بود. ضرایب آلفای کرونباخ نیز نشان داد که

۱. استاد تمام روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

۲. استاد تمام روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

۳. دانشیار روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

۴. دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران (نویسنده

مقیاس GBAI-R از پایایی بالایی برخوردار است. در مجموع نتایج پژوهش حاضر نشان داد که این پرسشنامه یک ابزار روا و پایا برای بررسی اسناد خطا در متخلفان بود.

واژگان کلیدی: پرسشنامه اسناد خطا، تحلیل عاملی تأییدی، پایایی، هنجاریایی

مقدمه

افراد همیشه در تلاش هستند تبیین‌های علی برای رفتارهای خود و دیگران ارائه دهند، لکن ذات این گونه تبیین‌ها ممکن است رفتارهای آتی او را تحت تأثیر قرار دهد (هایدر^۱، ۱۹۵۸). شاه کلید این تبیین‌ها سبک اسنادی است. سبک اسناد شیوه‌ای است که به وسیله آن تلاش می‌کنیم علل پایدار و زیربنایی رفتار دیگران و دلایلی که افراد به شیوه‌های معین عمل می‌کنند، درک کنیم (مهدی زاده، ابوالقاسمی و رستم اوغلی، ۱۳۹۳). بر طبق نظر ورثمن^۲ (۱۹۷۶) اسناد ممکن است دارای کارکرد افزایش حس کنترل فرد بر محیط خود باشد، به حفظ عزت نفس و ارزش شخصی فرد کمک نماید و از این طریق اسناد می‌تواند اضطراب و احساس گناه را کاهش دهد.

پترسون و سلینگمن^۳ (۱۹۸۴)؛ به نقل از اشکانی و حیدری، ۲۰۱۴) معتقدند که سبک‌های اسنادی دو نوع رویداد را در برمی‌گیرند: الف) رویدادهای مثبت و ب) رویدادهای منفی. هر کدام از این مؤلفه‌ها نیز سه مؤلفه دارند. اسناد درونی-بیرونی، اسناد پایدار-ناپایدار و اسناد کلی-جزئی. اسناد درونی-بیرونی عبارت است از نسبت دادن علل موفقیت و شکست به عوامل درون شخص، در مقابل نسبت دادن آن به عوامل خارج از شخص، محیط یا موقعیت. اسناد پایدار-ناپایدار شامل نسبت دادن علل موفقیت و شکست به عوامل پایدار و همیشگی، در مقابل علل کوتاه‌مدت و ناپایدار است. همچنین، اسناد کلی-جزئی به نسبت دادن علل موفقیت و شکست به تمام موقعیت‌ها در برابر نسبت دادن آن به یک موقعیت خاص مربوط است (واینر^۴، ۲۰۰۵).

1. Heider
2. Wortman
3. Peterson and seligman
4. Weiner

اسنادهای علی غلط معمولاً در رفتار خشونت‌بار نقش دارند. سوگیری خصمانه‌ی اسنادها اشاره به گرایش به تفسیر غلط نشانه‌های محیطی و نسبت دادن انگیزه‌های پرخاشگرانه به دیگران دارد، درحالی‌که درحقیقت نیت آن‌ها مثبت است (برکویتز^۱، ۱۹۹۰). فرد با داشتن تفسیر خصمانه از نیت دیگران، ممکن است به نحوی رفتار کند که منجر به افزایش خشونت گردد. بسیاری از دعوای رخ داده در مکان‌های عمومی به این دلیل رخ می‌دهد که یکی از طرفین درک اشتباهی از رفتار طرف دیگر داشته است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که افراد پرخاشگر بیشتر از افراد غیر پرخاشگر احتمال دارد که در موقعیت‌های فرضی اسنادهای غلط خصمانه داشته باشند. به‌عنوان مثال، بیلی و اوسترو^۲ (۲۰۰۸) به این نتیجه دست یافتند که سطوح پرخاشگری خود گزارشی با گرایش به تفسیرهای دوپهلوی (به‌عنوان مثال فردی نوشیدنی را روی شما می‌ریزد) به‌عنوان عمل خصمانه همبسته است. جیمز و سیگر^۳ (۲۰۰۶) به‌طور مشابهی به این یافته دست یافتند که محکومیت به دلیل خشونت با گرایش به اسنادهای خصمانه در ارتباط است.

باوجوداینکه اسناد برای اولین بار در حیطه‌ی روانشناسی اجتماعی مطرح شده است، ولی ارتباط قوی با مباحث قانونی دارد. به‌عنوان مثال اسناد خطا برای افرادی که مرتکب جرائم خشن شده‌اند متفاوت از افرادی است که مرتکب جرائم علیه اموال شده‌اند است، به‌گونه‌ای که گروه اول نسبت به گروه دوم اغلب عوامل بیرونی را مقصر می‌دانند (مانند جامعه، افراد دیگر و ...) تا عوامل درونی (فوکس، دکونینگ و لیچت^۴، ۲۰۰۲).

به‌منظور سنجش اسنادهای علی ابزارهای مختلفی طراحی شده است. یکی از این ابزار مقیاس ابعاد علی^۵ (CDS) راسل^۶ (۱۹۸۲) است. این پرسشنامه حاوی ۱۶ موقعیت است شامل ۸ موقعیت موفقیت‌آمیز و ۸ موقعیت شکست‌آمیز است. این پرسشنامه دارای سه خرده مقیاس جایگاه علیت، ثبات‌پذیری و کنترل‌پذیری است. باوجود تأیید ویژگی‌های

1. Berkowitz
2. Bailey and Ostrov
3. James and Seager
4. Fox, De Koning and Leicht
5. Causal Dimension Scale
6. Russell

روان‌سنجی این پرسشنامه، برخی از پژوهش‌گران نگرانی‌هایی را در مورد ساختار این پرسشنامه به‌ویژه در مورد بعد کنترل مطرح نموده‌اند. به‌عنوان مثال مک‌اولی و گراوس^۱ (۱۹۸۳) و راسل، مک‌اولی و تاريسو^۲ (۱۹۸۷) به مواردی از همسانی درونی پائین در بعد کنترل و همبستگی بالای آیت‌های آن با بعد جایگاه علیت دست پیدا کردند. یکی دیگر از پرسشنامه‌هایی که به کرات به‌منظور سنجش سبک‌های اسنادی مورد استفاده قرار گرفته است، پرسشنامه سبک‌های اسنادی^۳ (ASQ) است که برای تعیین سبک اسنادی افراد یعنی منبع کنترل (درونی/ بیرونی)، میزان پایداری (باثبات/ بی‌ثبات)، کلیت (عمومی/ اختصاصی) و قابلیت کنترل (کنترل‌پذیر/ کنترل‌ناپذیر) توسط پترسون، سمل، ون بایر، آبرامسون، متالکسی و سلیگمن^۴ (۱۹۸۲) ساخته شده است. پترسون و همکاران (۱۹۸۲) ثبات درونی مقیاس‌های منبع کنترل، میزان پایداری و کلیت را با استفاده از آلفا کرونباخ ۰/۴۴ تا ۰/۶۹ گزارش کرده‌اند. سلیگمن، آبرامسون، سمل، ون بایر (۱۹۷۹) رابطه معناداری را ما بین اسنادهای درونی، باثبات و عمومی برای وقایع منفی و افسردگی پیدا کردند، با این وجود این پرسشنامه در زمینه‌های مربوط به اسناد دارای کارایی نبوده و در چنین پژوهش‌هایی مورد استفاده قرار نگرفته است، محدودیتی که به‌وسیله پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون مرتفع شده است.

در ادبیات پژوهشی و نظری دو نوع متمایز از اسناد مطرح است که عبارت‌اند از درونی-بیرونی و خودکنترلی - آزادی عمل (اسنایدر^۵، ۱۹۷۶) که هر دو بعد در پرسش‌نامه اسناد خطای گودجانسون لحاظ شده است. این پرسشنامه دارای سه بعد اسناد درونی، بیرونی و احساس گناه (آیت‌های مرتبط با احساس گناه شامل مقصر دانستن و خود سرزنشی است که بر اسناد افراد از سرزنش و مسئولیت‌پذیری برای یک رویداد منفی اثر می‌گذارند) است. در نسخه‌ی اولیه این آزمون تعداد ۴۸ آیت وجود داشت که از نظریه‌ی

1. McAuley, Gross

2. Tarico

3. attributional style questionnaire

4. Peterson, Semel, von Beayer, Abramson, Metalsky & Seligman

5. Snyder

اسناد اقتباس شده بود که در پژوهشی توسط گودجانسون (۱۹۸۴) ضریب پایایی با روش باز آزمایی برای خرده مقیاس‌های اسناد درونی (به‌عنوان مثال مقصر دانستن جامعه برای جرم)، برونی (به‌عنوان مثال، مقصر دانستن بیماری روانی در جرم) و احساس گناه (به‌عنوان مثال، احساسات مربوط به احساس ندامت از تخلف و آسیب) به ترتیب برابر ۰.۷۳، ۰.۸۵ و ۰.۷۸ به دست آمد.

با توجه به وجود دو ضعف در نسخه‌ی اولیه GBAI، این پرسشنامه به‌وسیله‌ی گودجانسون و سینگ^۱ (۱۹۸۹) دوباره مورد تجدید قرار گرفت (GBAI-R). آیت‌های اولیه هم اختصاصی و عام بودند که برخی از آن‌ها با آخرین جرم فرد مرتبط بودند درحالی‌که سایر آیت‌های آن‌ها در مورد نگرش‌های کلی فرد بودند که موجب می‌شد تا نتوان از آن به‌عنوان مقیاسی برای اسناد جرائم خاص استفاده نمود. علاوه بر این، دو عامل آن شامل بار عاملی مثبت بود که احتمال سوگیری در پاسخ را افزایش می‌دهد. این نقص‌ها شناسایی و در نسخه‌ی تجدیدنظر شده منجر به ۴۲ آیت شد که همان سه عامل نسخه اصلی را اندازه‌گیری می‌کنند که هر سه عامل دارای پایایی باز آزمایی و همسانی درونی معنی‌داری است، بدین گونه که پایایی باز آزمایی برای عامل اسناد بیرونی ۰.۶۲، برای عامل اسناد احساس گناه ۰.۶۲ و برای عامل اسناد درونی ۰.۸۴ به دست آمد. همچنین همسانی درونی با استفاده از آلفای کرونباخ برای عامل اسناد بیرونی ۰.۷۷، برای اسناد درونی ۰.۷۹ و برای احساس گناه ۰.۸۱ به دست آمد (سیما، مرکلباخ، بات، کرمر، کنائر و شلباخ-ماتیز^۲، ۲۰۰۷).

با وجود اینکه ابعاد اسناد درونی، بیرونی و احساس گناه با رفتار مجرمانه مرتبط هستند ولی پژوهش‌های نسبتاً کمی در این زمینه انجام گرفته است. گودجانسون و سینگ (۱۹۸۸)، ارتباط بین نوع تخلف و اسناد خطا را در نمونه‌ای متشکل از ۱۳۹ مجرم بررسی کردند. از میان گروه‌های مختلف متخلفان، آزمونی‌هایی که محکوم به جرائم جنسی بودند در پرسشنامه GBAI بیشترین میزان پشیمانی را نشان دادند، پس از آن متخلفانی قرار داشتند

1. Singh

2. Cima, Merckelbach, Butt, Kremer Knauer and Schellbach-Matties

که دارای اعمال خشونت علیه افراد بودند. علاوه بر این، متخلفان جرائم خشن (مانند قتل) دارای بیشترین نمره در خرده مقیاس اسناد درونی و عناصر درونی بودند و پس از آن متخلفان جنسی قرار داشتند. در زمینه‌ی اسناد بیرونی متخلفان جرائم خشن بیشترین نمره را نشان دادند در حالی که متخلفان جرائم جنسی کمترین نمرات را داشتند. در مطالعه‌ای که توسط گودجانسون و پترسون^۱ (۱۹۹۱) انجام شد، در نمونه‌ای متشکل از ۹۸۱ مجرم ایسلندی این یافته‌ها تکرار شد که نشان‌گر این است که پرسشنامه GBAI دارای ثبات بین فرهنگی است.

نحوه‌ای که یک فرد اعمال مجرمانه را اسناد می‌دهد ممکن است با دامنه‌ای از عوامل مهمی از جمله حالت روانی، شخصیت (گودجانسون، ۱۹۸۴) و علتی که به پلیس اقرار می‌کنند گسترده باشد (گودجانسون، ۱۹۹۱). به‌عنوان مثال، احساس گناه افراطی در مورد عمل مجرمانه ممکن است با اختلال افسردگی نیازمند درمان مرتبط باشد (گودجانسون و پترسون، ۱۹۹۱). اسناد عوامل روانی (درونی) ممکن است با عوامل حول پذیرش مسئولیت عمل مجرمانه مرتبط باشد، در حالی که اسناد بیرونی تقصیر حداقل در موارد افراطی ممکن است نشانگر اختلال شخصیت باشد (گودجانسون و سینگ، ۱۹۸۹). فقدان احساس پشیمانی و گرایش قوی با برونی کردن تقصیر اغلب پیش‌بینی کننده‌ی تخلف دوباره است. در واقع، دلایل خوبی وجود دارد که این فرض را مطرح کنیم که برونی‌سازی تقصیر با نمرات بالای تکانشگری (گودجانسون، پترسون، سیگورداردوتیر و اسکالاسون^۲، ۱۹۹۱) و روان‌پریشی در پرسشنامه شخصیتی آیزنک^۳ مرتبط است (EPQ) هم تکانشگری و هم روان‌پریشی با شخصیت ضداجتماعی به‌طور تنگاتنگ در ارتباط است (فوکس، دکونینگ و لیچت، ۲۰۰۲).

این گفته به‌طور عمده مورد پذیرش است که نحوه‌ی صحبت فرد متخلف در مورد جرم خود و میزان پشیمانی که احساس می‌کند، شاید مهم‌ترین پیش‌بینی کننده‌ی پیشه‌ی

1. Petursson
2. Sigurdardottir, Skulason
3. eysenk personality questionnaire

مجرمانه‌ی فرد باشد (گودجانسون و همکاران، ۱۹۹۱)، ولی با توجه به اینکه هیچ ابزار استاندارد به زبان فارسی برای سنجش این پیش‌بین‌ها وجود نداشت، ابتدا پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون به زبان فارسی ترجمه و سپس ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه‌ی فارسی این پرسشنامه مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است.

روش

از آنجا که هدف پژوهش حاضر استاندارد کردن پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون است، طرح پژوهش توصیفی از نوع ابزارسازی بود. پژوهش ابزارسازی پژوهشی است کنترل‌شده در مورد جنبه‌های نظری و کاربردی اندازه‌گیری، ریاضیات و آمار و راه‌های جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها (کرلینجر^۱، ۱۹۸۶ ترجمه شریفی و نجفی زند، ۱۳۹۴). جامعه آماری این پژوهش شامل مددجویان کانون اصلاح و تربیت و ندامتگاه‌های تهران بود. طبق آمار ارائه‌شده در رسانه‌ها تخمین زده می‌شود حدود ۳۱ هزار زندانی در زندان‌های استان تهران وجود داشته باشد. نمونه مورد بررسی تعداد ۲۵۸ نفر از مددجویان کانون اصلاح و تربیت تهران (با میانگین سنی ۱۶.۷۰) و تعداد ۲۰۶ نفر از مددجویان بازداشتگاه اوین (با میانگین سنی ۳۷.۸۶) بود که با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند (جمعاً ۴۶۴ مددجو). به‌منظور هنجاریابی پرسشنامه، در بازه زمانی بهمن‌ماه سال ۱۳۹۴ تا خردادماه ۱۳۹۵ با مراجعه به این مراکز و با رعایت اخلاق پژوهش و اطمینان دهی از سری ماندن اطلاعات آزمودنی‌ها اقدام به تکمیل پرسشنامه‌ها گردید. ابزار پژوهش حاضر از قرار زیر است:

پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون تجدیدنظر شده (GBAI-R). در این پژوهش از پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۴۲ آیتم است که به‌صورت صحیح غلط نمره‌گذاری می‌شود. این پرسشنامه نشان می‌دهد که چگونه افراد اشتباهات خود را اسناد می‌کنند و چه مقدار احساس پشیمانی می‌کنند. پرسشنامه اسناد خطا شامل سه خرده‌مقیاس مستقل برای عمل اشتباه فرد است: اسنادهای بیرونی، اسنادهای

درونی و اسنادهای احساس گناه (گودجانسون و سینگ^۱، ۱۹۸۹). نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت صحیح (۱) و غلط (۰) است. ضریب پایایی برای اسنادهای بیرونی ۰.۷۳، اسنادهای درونی، ۰.۷۲ و اسنادهای احساس گناه ۰.۷۱ به دست آمده است (پیرسون، گودجانسون و سیگاردسون^۲، ۲۰۰۰).

این پرسشنامه ابتدا به وسیله‌ی محقق ترجمه شد و سپس از یک متخصص آشنا به متون روانشناسی و جرم‌شناسی نیز خواسته شد تا به طور جداگانه پرسشنامه GBAI را ترجمه کند، سپس دو ترجمه با یکدیگر مقایسه و تطبیق داده شدند و آیتم‌هایی که به طور متفاوت ترجمه شده بودند دوباره و با راهنمایی یکی از اساتید روانشناسی ترجمه گردید. سپس از روش ترجمه معکوس^۳ استفاده شد و از یک متخصص آشنا به زبان انگلیسی خواسته شد تا پرسشنامه را دوباره به زبان انگلیسی ترجمه نماید. با توجه به ویژگی سطح پائین تحصیلات در جامعه هدف، سعی بر این بود تا آیتم‌ها تا حد ممکن سلیس و روان و قابل فهم بوده و از لحاظ نگارشی نیز مشکلی نداشته باشد. پس از حصول اطمینان از انطباق نسخه اصلی و نسخه ترجمه‌شده به انگلیسی به طور مقدماتی پرسشنامه بر روی ۱۰ نفر از زندانیان اجرا شد و در نهایت پس از بررسی پرسشنامه‌های تکمیل شده و رفع ابهامات پیش آمده برای آزمودنی‌ها پرسشنامه نهایی به منظور بررسی روایی محتوا به ۲۵ نفر از متخصصان و اساتید رشته‌های حقوق، جرم‌شناسی و روانشناسی به صورت فیزیکی یا از طریق ایمیل ارسال گردید؛ که در نهایت تعداد ۱۵ متخصص نظرات خود را در زمینه‌ی پرسشنامه بیان کرده بودند.

پس از بررسی و اطمینان از روایی صوری و محتوایی، به منظور بررسی روایی سازه و مشخص کردن این که آیتم‌هایی که برای معرفی ابعاد پرسشنامه در نظر گرفته شده بودند، واقعاً معرف آن بعد هستند یا خیر و همچنین بررسی میزان دقت هر یک از آیتم‌ها، پرسشنامه‌ها بر روی گروه نمونه اجرا شد.

-
1. Gudjonsson, Singh
 2. Peersen, Sigurdsson
 3. Back translation

نتایج

در ارزیابی روایی محتوایی از دو روش کمی استفاده شده است، بدین گونه که برای اطمینان از این که مهم ترین و صحیح ترین محتوا (ضرورت آیتم) انتخاب شده است از ضریب نسبی روایی محتوا^۱ (CVR) و برای اطمینان از این که آیتم های ابزار به بهترین نحو جهت اندازه گیری محتوا طراحی شده اند از شاخص روایی محتوا^۲ (CVI) استفاده گردید. در CVR از متخصصان مذکور درخواست شد تا پاسخ دهند که آیا هر یک از پرسش ها در سنجش سازه ی مربوطه ضروری هستند یا خیر که آن ها بر اساس سه گزینه ضروری است، مفید است ولی ضروری نیست و ضرورتی ندارد پاسخ دادند. پاسخ ها بر اساس فرمول زیر محاسبه و ضریب نسبی روایی محتوا به دست آمد:

$$CVR = \frac{E - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

در این رابطه n_E تعداد متخصصانی است که به گزینه ی ضروری پاسخ داده اند و N تعداد کل متخصصان است. در پژوهش حاضر از ۱۵ متخصص استفاده گردید که بر اساس جدول لاوشه^۳ (۱۹۷۵) اگر بالای ۰.۴۹ باشد روایی محتوای آن آیتم پذیرفته می شود. برای محاسبه ی شاخص CVI از ارزیابان خواسته شد تا به هر آیتم ابزار با در نظر گرفتن خرده مقیاس ها، در خصوص سه معیار مربوط یا اختصاصی بودن، سادگی یا روان بودن و وضوح یا شفاف بودن بر اساس طیف لیکرتی ۴ بخشی مربوط نیست=۱، نسبتاً مربوط است=۲، مربوط است=۳ و کاملاً مربوط است=۴، اظهار نظر نمایند. سپس با استفاده از فرمول زیر CVI هر یک از آیتم ها استخراج گردید. برای کل مقیاس نیز CVI با میانگین گرفتن از CVI آیتم ها محاسبه گردید (لاین^۴، ۱۹۸۶) بر طبق نظر لاین (۱۹۸۶)

-
1. Content Validity Ratio
 2. Content Validity Index
 3. Lawshe
 4. Lynn

CVI آیتم حداقل ۰.۷۸ قابل قبول است. همچنین CVI کل مقیاس بالای ۰.۸۰ قابل قبول است (پیلوت و بک، ۲۰۰۴).

$$CVI = \frac{\text{تعداد ارزیابانی که به آیتم نمره ۳ و ۴ داده‌اند}}{\text{تعداد کل ارزیابان}}$$

نتایج به دست آمده در شاخص CVR و CVI در جدول شماره ۱ به نمایش درآمده است.

جدول ۱. شاخص‌های CVR و CVI نسخه تجدیدنظر شده پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون

ردیف	خرده مقیاس اسناد ...	آیتم	CVR	CVI	
				اختصاصی بودن	روان بودن
۱	احساس گناه	نسبت به جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام به شدت احساس شرمندگی دارم.	۱	۱	۱
۲	بیرونی	*جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام تماماً تقصیر خود من است.	۰.۸۷	۱	۰.۹۳
۳	بیرونی	به خاطر جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام مستحق دستگیری نبودم.	۱	۰.۹۳	۱
۴	احساس گناه	به خاطر جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام به شدت دچار عذاب وجدان هستم.	۱	۰.۸۷	۰.۹۳
۵	احساس گناه	به خاطر جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام هیچ وقت خودم را نمی‌بخشم.	۰.۷۳	۱	۱
۶	احساس گناه	*هیچ‌گونه احساس پشیمانی یا گناه نسبت به جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام ندارم.	۰.۸۷	۰.۸۰	۰.۹۳
۷	بیرونی	*من مسئول عمل (اعمال) مجرمانه‌ام می‌باشم.	۱	۰.۸۷	۰.۹۳
۸	احساس گناه	یقیناً ارتکاب جرم در ذات من وجود ندارد.	۰.۳۳	۰.۸۰	۱
۹	بیرونی	نباید خودم را به خاطر جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام سرزنش کنم.	۰.۷۳	۰.۸۰	۰.۸۰
۱۰	درونی	*به هنگام ارتکاب جرم (جرائم) به‌طور کامل نسبت به کاری که انجام دادم آگاه بودم.	۰.۷۳	۰.۹۳	۰.۸۰

۱	۰.۹۳	۰.۸۰	۰.۷۳	اگر کنترل خود را از دست نمی‌دادم، مرتکب جرم (جرائم) نمی‌شدم.	درونی	۱۱
۰.۹۳	۰.۹۳	۰.۸۷	۱	*دیگران را برای جرمی (جرائمی) که مرتکب شده- ام مقصر نمی‌دانم.	بیرونی	۱۲
۰.۸۰	۰.۸۰	۰.۸۰	۱	جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام دور از شأن و شخصیت من است.	احساس گناه	۱۳
۰.۹۳	۰.۸۷	۰.۹۳	۰.۶۰	به دلیل جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام از خودم بیزارم.	احساس گناه	۱۴
۱	۰.۹۳	۱	۱	جامعه مقصر جرمی (جرائمی) است که مرتکب شده‌ام.	بیرونی	۱۵
۱	۱	۰.۸۰	۰.۸۷	نباید به خاطر کاری که انجام داده‌ام تنبیه شوم.	بیرونی	۱۶
۰.۸۰	۰.۸۰	۰.۹۳	۰.۶۰	*به هنگام ارتکاب جرم (جرائم) دارای احساس متفاوتی نسبت به سایر زمان‌ها نبودم.	درونی	۱۷
۱	۱	۱	۱	در مورد جرمی (جرائمی) که من مرتکب شده‌ام قربانی مقصر اصلی بوده است.	بیرونی	۱۸
۰.۸۷	۰.۸۷	۰.۹۳	۱	اگر به وسیله‌ی قربانی (ها) یا جامعه تحریک نمی‌شدم، مرتکب جرم (جرائم) نمی‌شدم.	بیرونی	۱۹
۰.۸۷	۰.۸۷	۰.۹۳	۰.۸۷	کاری که انجام داده‌ام از کنترلم خارج بود.	درونی	۲۰
۱	۱	۱	۰.۸۷	*به خاطر کاری که کرده‌ام مستحق دستگیر شدن بودم.	بیرونی	۲۱
۱	۱	۱	۱	*اگر دستگیر نمی‌شدم در وضع بهتری قرار داشتم.	احساس گناه	۲۲
۰.۸۷	۰.۸۰	۰.۹۳	۰.۸۷	به‌طور دائم به دلیل جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام اصرار بر تنبیه خودم دارم.	احساس گناه	۲۳
۰.۸۰	۰.۸۰	۰.۸۷	۱	از این می‌ترسم که به دلیل جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام هیچ‌وقت مورد پذیرش مردم قرار نگیرم.	احساس گناه	۲۴
۰.۸۷	۰.۸۷	۰.۹۳	۰.۷۳	زمانی که مرتکب جرم (جرائم) شدم به شدت افسرده بودم.	درونی	۲۵
۰.۸۰	۰.۷۳	۰.۷۳	۰.۴۷	*به‌هیچ‌وجه برای ارتکاب جرم هیچانی نشده‌ام.	بیرونی	۲۶
۰.۸۷	۰.۹۳	۰.۹۳	۱	*به دلیل کاری که انجام داده‌ام، احساس شرم نمی‌کنم.	احساس گناه	۲۷

۱	۱	۱	۰.۷۳	*از اینکه دستگیر شده‌ام، ناراحتم.	احساس گناه	۲۸
۱	۱	۰.۸۷	۰.۷۳	آدم حتماً باید دیوانه باشد تا جرمی (جرائمی) را که من مرتکب شده‌ام را انجام دهد.	درونی	۲۹
۱	۱	۱	۱	*در مورد جرمی (جرائمی) که من مرتکب شده‌ام، قربانی بی‌گناه نبوده است.	احساس گناه	۳۰
۱	۰.۹۳	۰.۹۳	۱	برای جرمی (جرائمی) که من مرتکب شده‌ام، دیگران باید سرزنش شوند.	بیرونی	۳۱
۰.۹۳	۱	۱	۰.۷۳	می‌توانستم از گرفتار شدن در مشکل اجتناب کنم.	بیرونی	۳۲
۰.۸۰	۰.۸۷	۰.۸۰	۰.۷۳	برای جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام دلایل بسیار خوبی داشتم.	بیرونی	۳۳
۰.۹۳	۱	۱	۰.۸۷	*نباید خودم را به خاطر کاری که کرده‌ام تنبیه کنم.	احساس گناه	۳۴
۱	۱	۱	۰.۸۷	برای جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام، شدیداً باید تنبیه شوم.	احساس گناه	۳۵
۱	۰.۸۰	۰.۸۷	۰.۷۳	یقیناً اگر به لحاظ روانی در وضعیت بهتری بودم جرمی (جرائمی) را که مرتکب شده‌ام، انجام نمی‌دادم.	درونی	۳۶
۰.۸۷	۰.۹۳	۰.۹۳	۱	*به خاطر کاری که انجام داده‌ام پشیمان نیستم.	احساس گناه	۳۷
۱	۱	۱	۰.۷۳	موقعی که مرتکب جرم (جرائم) شدم، به شدت تحت استرس و فشار روانی بودم.	درونی	۳۸
۰.۹۳	۰.۸۷	۰.۸۷	۰.۸۷	خیلی دوست دارم کاری را که انجام داده‌ام جبران کنم.	احساس گناه	۳۹
۱	۱	۰.۹۳	۰.۶۰	بعضی اوقات به خاطر جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام کابوس می‌بینم.	احساس گناه	۴۰
۰.۸۰	۰.۸۰	۰.۸۰	۰.۷۳	*کاملاً تحت کنترل اعمالم بودم.	درونی	۴۱
۰.۸۰	۰.۹۳	۰.۹۳	۰.۷۳	*هیچ توجیهی برای جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام ندارم.	بیرونی	۴۲
۰.۹۲	۰.۹۲	۰.۹۱	۰.۸۴			

*=نمره‌گذاری به صورت معکوس صورت می‌گیرد.

با توجه به نتایج مندرج در جدول ۱ نتیجه‌گیری می‌شود که بر اساس جدول لاوشه (۱۹۷۵) ضریب نسبی روایی محتوا (CVR) برای این ابزار به‌استثنای آیتم‌های ۸ و ۲۶ در

وضعیت خوبی قرار دارد. همچنین با توجه به نظر لاین (۱۹۸۶) و پیلوت و بک (۲۰۰۴) شاخص روایی محتوا (CVI) به استثنای آیتم ۲۶ برای سایر آیتم‌ها و برای کل مقیاس مناسب است؛ بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده دو آیتم ۸ و ۲۶ از آیتم‌های پرسشنامه کنار گذاشته می‌شوند.

در ادامه به منظور بررسی روایی سازه عامل‌های مطرح شده توسط گودجانسون و سینگ (۱۹۸۹) از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. بدین گونه که ابتدا دیاگرام مربوط به ابعاد و سؤالاتی که در زیرمجموعه آن‌ها قرار می‌گرفت، ترسیم شد و برای آزمودن این فرضیه که آیا سؤالات در زیرمجموعه هر بعد، معرف آن بعد می‌باشند یا نه بارهای عاملی برای هر سؤال و مقدار آماره t (C.R.) جهت بررسی معناداری هر کدام، محاسبه شد. پیش از بررسی بارهای عاملی ابتدا کیس‌های بی تفاوت (انحراف معیار زیر ۰.۳) (هیر، اندرسون، تاتام و بلاک^۱) (۱۹۹۸). شناسایی و تعداد ۱۲ مورد حذف شد. سپس پیش فرض نرمال بودن چند متغیره با استفاده از شاخص مردیا و نسبت بحرانی آن (در صورتی که بین ± 1.96 باشد فرض نرمالی چند متغیره رعایت می‌شود) بررسی شد. نتایج نشان داد که شاخص مردیا با مقدار بحرانی ۴.۲۶ است که خارج از محدوده مذکور است، بنابراین با استفاده از شاخص مهالانویس نیز ۱۴ مورد آزمودنی دارای داده پرت که بر فرض نرمال بودن اثر می‌گذارند شناسایی و حذف شدند و در نهایت تحلیل بر روی ۴۳۸ آزمودنی انجام گرفت. پس از حذف داده‌های پرت میزان بحرانی شاخص مردیا برابر ۱.۶۴ محاسبه شد که در محدوده ± 1.96 قرار دارد و فرض نرمال بودن چند متغیره رعایت شده است.

در ادامه برازش مدل پیشنهادی مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به این که تمامی شاخص‌های کای اسکوئر نسبی^۲ (CMIN/DF)، شاخص برازش هنجار شده مقتصد^۳ (PNFI)، شاخص نیکویی برازش انطباقی^۴ (AGFI)، شاخص نیکویی برازش^۵ (GFI)،

1. Hair, Anderson, Tatham and Black

2. CMIN/DF

3. parsimony normed fit index

4. Adjusted Goodness of fit index

5. Goodsness of fit Index

شاخص برازش افزایش^۱ (IFI)، شاخص برازندگی توکر-لویس^۲ (TLI)، شاخص برازش تطبیقی^۳ (CFI) و جذر میانگین مربعات خطای برآورد^۴ (RMSEA) عدم برازش مدل را نشان دادند لذا نیاز به اصلاح مدل را نشان دادند. بدین منظور خطاهای مدل پیشنهادی با اضافه کردن ۹ مسیر کوواریانس خطا که توسط AMOS پیشنهاد می‌شود، اصلاح گردید^۵ و دوباره برازش مدل ارزیابی گردید که در ارزیابی مجدد برازش، فقط شاخص TLI برازش پایین‌تر را نشان داد که با توجه مقدار ۰.۸۸ می‌توان آن را نیز برازش نسبی در نظر گرفت. بنتلر (۱۹۸۸)، به نقل از بدری گرگری، عباس زاده، نصری، حسینی اصل و علیزاده اقدم، (۱۳۹۰) خاطر نشان کرده است که ویژگی نا همبسته بودن کلیه خطاها در یک مدل بندرت با داده‌ها واقعی متناسب است؛ بنابراین الحاق چنین خطاهایی در مدل‌های تحلیل عامل تأییدی، نه تنها به روایی عاملی پرسشنامه لطمه نخواهد زد، بلکه بازنمایی واقع‌گرایانه‌تری را از داده‌های مشاهده‌شده فراهم می‌کند. نتایج برازش مدل (پیش و پس از اصلاح) در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. بررسی برازش مدل پیشنهادی پیش و پس از انجام اصلاحات

شاخص‌ها	CMIN/DF	GFI	AGFI	IFI	TLI	CFI	PNFI	RMSEA
بازه‌ی قابل قبول	۱ تا ۵	> ۰/۹۰	> ۰/۸۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۵۰	< ۰/۰۸
مدل پیشنهادی اولیه	۵.۲۹۹	۰.۸۱۸	۰.۷۵۸	۰.۸۲۵	۰.۸۴	۰.۸۱۷	۰.۴۰۹	۰.۱۰۲
وضعیت برازش	عدم برازش	عدم برازش	عدم برازش	عدم برازش	عدم برازش	عدم برازش	عدم برازش	عدم برازش
مدل اصلاح‌شده نهایی	۲/۴۸	۰/۹۴	۰/۸۳	۰/۹۱	۰/۸۸	۰/۹۲	۰/۶۰	۰/۰۷۶
وضعیت برازش	برازش	برازش	برازش	برازش	عدم‌برازش	برازش	برازش	برازش

در گام نهایی تحلیل عامل تأییدی، بارهای عاملی مربوط به هر یک از خرده مقیاس‌های پرسشنامه‌ها بررسی شدند که نتایج آن در جدول شماره ۳ و شکل ۱ نشان داده شده است.

1. incremental fit index
2. Tucker-Lewis index
3. comparative fit index
4. Root mean square error of approximation

۵. لازم به توضیح است که هر یک از ۹ کوواریانس خطا در درون یک عامل قرار داشت و بدین گونه نبود که به‌عنوان مثال یک خطا مربوط به عامل اسناد بیرونی و دیگری مربوط به اسناد درونی باشد.

جدول ۳. بررسی تفاوت معنی‌دار وزن‌های رگرسیونی استاندارد و غیراستاندارد

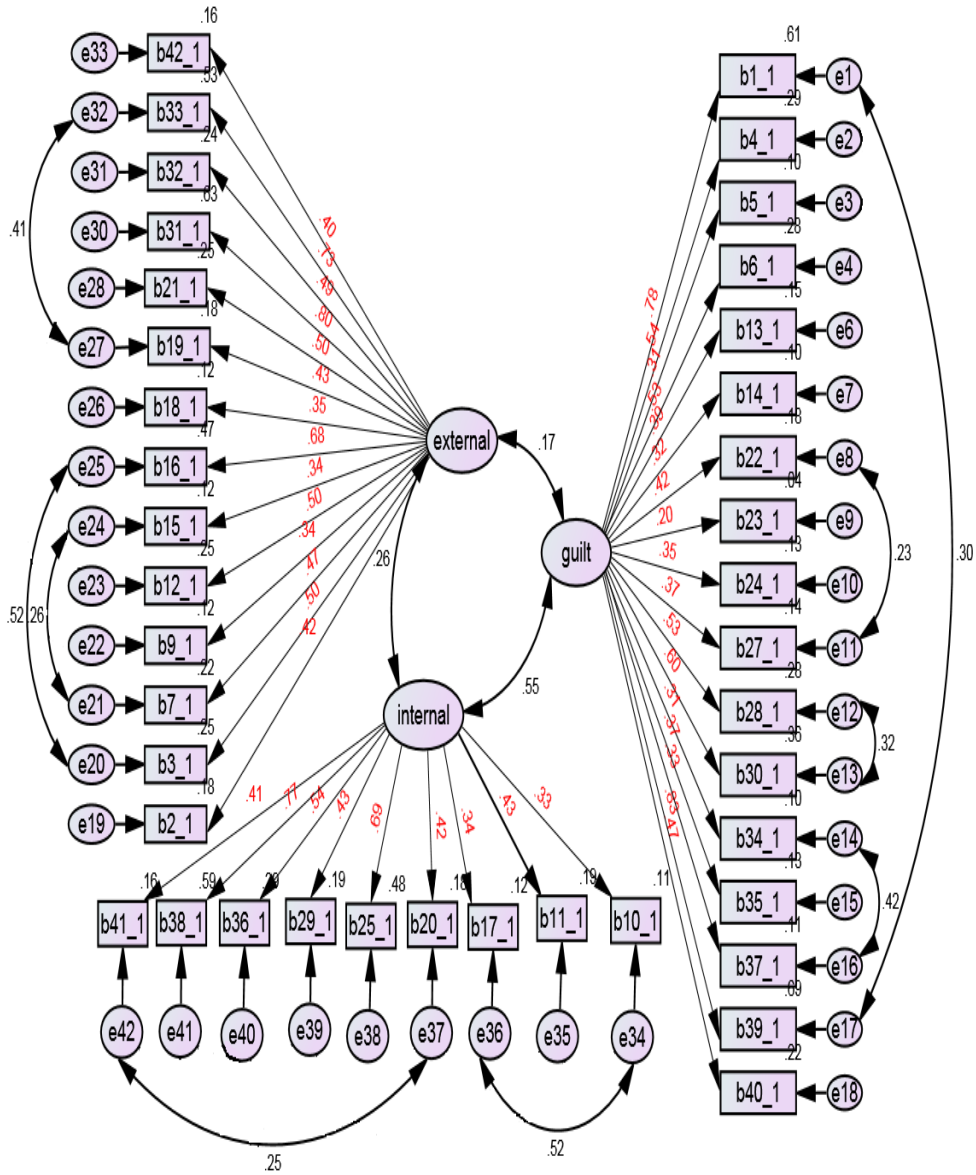
بارهای عاملی متغیرهای پنهان

عامل	سنجه	برآورد غیراستاندارد	برآورد استاندارد	انحراف میانگین	نسبت بحرانی	سطح معنی‌داری
	۱	۱	۰.۷۸۰			
	۴	۰.۷۶۶	۰.۵۳۹	۰.۰۷۲	۱۰.۵۸۲	۰.۰۰۱
	۵	۰.۵۱۱	۰.۳۱۵	۰.۰۸۴	۶.۱۰۹	۰.۰۰۱
	۶	۰.۶۷۰	۰.۵۲۷	۰.۰۶۵	۱۰.۳۵۶	۰.۰۰۱
	۱۳	۰.۴۷۹	۰.۳۸۸	۰.۰۶۳	۷.۵۹۰	۰.۰۰۱
	۱۴	۰.۵۱۹	۰.۳۲۰	۰.۰۸۳	۶.۲۴۶	۰.۰۰۱
	۲۲	۰.۶۵۹	۰.۴۲۰	۰.۰۸۰	۸.۲۰۵	۰.۰۰۱
	۲۳	۰.۳۲۷	۰.۲۰۱	۰.۰۸۴	۳.۹۰۶	۰.۰۲۱
احساس گناه	۲۴	۰.۵۵۳	۰.۳۵۴	۰.۰۸۰	۶.۹۰۵	۰.۰۰۱
	۲۷	۰.۵۱۰	۰.۳۷۱	۰.۰۷۱	۷.۲۲۷	۰.۰۰۱
	۲۸	۰.۸۲۴	۰.۵۲۷	۰.۰۸۰	۱۰.۲۸۶	۰.۰۰۱
	۳۰	۰.۸۳۵	۰.۵۹۹	۰.۰۷۱	۱۱.۷۳۴	۰.۰۰۱
	۳۴	۰.۴۵۲	۰.۳۱۱	۰.۰۷۵	۶.۰۶۶	۰.۰۰۱
	۳۵	۰.۵۹۷	۰.۳۶۷	۰.۰۸۳	۷.۱۶۲	۰.۰۰۱
	۳۷	۰.۴۴۷	۰.۳۲۹	۰.۰۷۰	۶.۴۲۲	۰.۰۰۱
	۳۹	۱.۰۷۷	۰.۸۳۳	۰.۰۵۲	۲۰.۸۱۶	۰.۰۰۱
	۴۰	۰.۷۵۸	۰.۴۷۴	۰.۰۸۲	۹.۲۹۲	۰.۰۰۱
	۲	۱	۰.۴۲۰			
	۳	۱.۲۶۱	۰.۴۹۸	۰.۱۸۵	۶.۸۳۱	۰.۰۰۱
	۷	۱.۱۸۴	۰.۴۷۰	۰.۱۷۸	۶.۶۴۰	۰.۰۰۱
	۹	۰.۸۷۳	۰.۳۴۱	۰.۱۶۰	۵.۴۴۰	۰.۰۰۱
اسناد بیرونی	۱۲	۱.۲۴۹	۰.۴۹۹	۰.۱۸۳	۶.۸۳۹	۰.۰۰۱
	۱۵	۰.۸۲۳	۰.۳۴۲	۰.۱۵۱	۵.۴۴۱	۰.۰۰۱
	۱۶	۱.۶۹۰	۰.۶۸۴	۰.۲۱۵	۷.۸۵۰	۰.۰۰۱
	۱۸	۰.۸۳۹	۰.۳۴۶	۰.۱۵۳	۵.۴۹۴	۰.۰۰۱
	۱۹	۰.۹۷۷	۰.۴۲۸	۰.۱۵۶	۶.۲۵۰	۰.۰۰۱
	۲۱	۱.۲۹۳	۰.۵۰۴	۰.۱۸۸	۶.۸۷۷	۰.۰۰۱

۰.۰۰۱	۸.۲۱۰	۰.۲۳۵	۰.۷۹۶	۱.۹۳۱	۳۱	
۰.۰۰۱	۶.۸۱۶	۰.۱۶۴	۰.۴۹۳	۱.۱۲۰	۳۲	
۰.۰۰۱	۸.۰۱۱	۰.۲۲۵	۰.۷۲۶	۱.۱۸۰	۳۳	
۰.۰۰۱	۵.۹۸۲	۰.۱۶۰	۰.۳۹۸	۰.۹۵۹	۴۲	
			۰.۳۳۱	۱	۱۰	
۰.۰۰۱	۵.۰۷۹	۰.۲۹۱	۰.۴۳۲	۱.۴۷۷	۱۱	
۰.۰۰۱	۶.۳۸۲	۰.۱۶۳	۰.۳۴۰	۱.۰۳۹	۱۷	
۰.۰۰۱	۵.۰۳۷	۰.۲۸۵	۰.۴۲۴	۱.۴۳۵	۲۰	
۰.۰۰۱	۵.۸۲۳	۰.۴۰۹	۰.۶۹۲	۲.۳۸۰	۲۵	اسناد
۰.۰۰۱	۴.۹۱۶	۰.۳۱۱	۰.۴۳۴	۱.۵۲۸	۲۹	درونی
۰.۰۰۱	۵.۴۹۶	۰.۳۰۷	۰.۵۴۱	۱.۶۸۶	۳۶	
۰.۰۰۱	۶.۳۲۱	۰.۳۷۰	۰.۷۷۰	۲.۳۳۸	۳۸	
۰.۰۰۱	۴.۹۳۳	۰.۲۸۶	۰.۴۰۵	۱.۴۱۲	۴۱	

نتایج جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که بارهای عاملی تمامی آیتم‌ها معنی‌دار بوده و بارهای عاملی اغلب در محدوده‌ی قابل قبول و بسیار مطلوب قرار می‌گیرند. به استثناء آیتم شماره ۲۳ که بار عاملی زیر ۰.۳۰ دارد که طبق نظر کلاین (۱۹۹۴) یک بار عاملی ضعیف محسوب می‌شود، لذا این آیتم از پرسشنامه کنار گذاشته می‌شود.

به منظور بررسی پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده شد و نتایج (با حذف آیتم‌های ۸، ۲۳ و ۲۶) نشان داد که ضرایب همسانی درونی برای عامل‌های احساس گناه، اسناد بیرونی و اسناد درونی و کل مقیاس به ترتیب برابر ۰.۸۱۷، ۰.۸۳۶، ۰.۷۶۶ و ۰.۸۴۶ است. همچنین نتایج نشان داد که با حذف هر یک از آیتم‌ها در خرده مقیاس‌ها، ضریب آلفای کرونباخ کاهش پیدا می‌کند.

شکل ۱. بارهای عاملی پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه تجدیدنظر شده پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون (GBAI-R) پرداخته است. بدین منظور این پرسشنامه به زبان فارسی ترجمه شد و پس از اطمینان از صحت ترجمه و روایی صوری، به منظور بررسی روایی محتوایی برای اطمینان از اینکه آیتم‌های ابزار به بهترین نحو جهت اندازه‌گیری محتوا طراحی شده‌اند از شاخص روایی محتوا (CVI) و برای اطمینان از اینکه مهم‌ترین و صحیح‌ترین محتوا انتخاب شده است از شاخص ضریب نسبی روایی محتوا (CVR) استفاده شد؛ که با توجه به نظرات متخصصان در برخی از آیتم‌ها تغییراتی ایجاد شد و دو آیتم شماره ۸ (یقیناً ارتکاب جرم در ذات من وجود ندارد) و ۲۶ (به هیچ وجه برای ارتکاب جرم هیچانی نشده‌ام) حذف شدند. به منظور بررسی روایی سازه نیز از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. پس از بررسی برازش کلی مدل بارهای عاملی بررسی شدند و تنها بار عاملی مربوط به آیتم ۲۳ (به طور دائم به دلیل جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام اصرار بر تنبیه خودم دارم) به دلیل پائین بودن از پرسشنامه نهایی حذف گردید؛ بنابراین در این پژوهش سه مورد از سؤالات دارای روایی کافی نبوده و پرسشنامه اصلی ۴۲ آیتمی گودجانسون به ۳۹ آیتم کاهش پیدا کرد بدین گونه که در پرسشنامه نهایی ۱۷ آیتم مربوط به عامل احساس گناه، ۱۴ آیتم مربوط به عامل اسناد بیرونی و ۹ آیتم مربوط به عامل اسناد درونی است.

با نگاهی به بار عاملی آیتم شماره ۲۳ (به طور دائم به دلیل جرمی (جرائمی) که مرتکب شده‌ام اصرار بر تنبیه خودم دارم) در نسخه آلمانی این پرسشنامه توسط سیما و همکاران (۲۰۰۷) گزارش شده است به این نتیجه می‌رسیم که در این پرسشنامه نیز آیتم مذکور دارای بار عاملی ضعیفی (۰.۰۹) است، لذا حذف این آیتم از پرسشنامه نهایی به لحاظ پیشینه پژوهشی نیز مورد تأیید است.

این پژوهش با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون دارای سه عامل است، لذا این پژوهش مؤید نتایج به دست آمده از پژوهش

اولیه گودجانسون و سینگ (۱۹۸۹) و سیما و همکاران (۲۰۰۷) است که در آن‌ها بر سه عاملی بودن این پرسشنامه تأکید شده است.

پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بررسی شد که هم برای کل پرسشنامه و هم خرده مقیاس‌ها ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده در سطح بالایی قرار دارد بدین گونه که ضرایب همسانی درونی برای عامل‌های احساس گناه، اسناد بیرونی و اسناد درونی و کل مقیاس به ترتیب برابر ۰.۸۱۷، ۰.۸۳۶، ۰.۷۶۶ و ۰.۸۴۶ است. در پژوهشی که پیرسون، گودجانسون و سیگاردسون (۲۰۰۰) انجام دادند ضرایب پایایی بین ۰.۷۱ تا ۰.۷۳ بود. همچنین در پژوهشی که انگلستاتر^۱ (۲۰۰۴) انجام داد نیز ضریب پایایی کافی برای این ابزار به دست آمد (بین ۰.۶۱ تا ۰.۶۳) ولی با مقایسه ضرایب پایایی پژوهش حاضر با پژوهش‌های ذکر شده نتایج نشان می‌دهد همسانی درونی در این پژوهش بیشتر از پژوهش‌های ذکر شده است.

پژوهش حاضر نشان داد که نسخه ترجمه شده‌ی پرسشنامه اسناد خطای گودجانسون ابزار ارزشمندی برای ارزیابی سبک‌های اسنادی است که متخلفان در تفسیر و توجیه علت رفتار بزهکارانه خود استفاده می‌کنند. به رغم نیاز به مطالعات بیشتر در مورد این ابزار و ابزارهای مشابه، این امید وجود دارد که نسخه فارسی پرسشنامه GBAl-R بتواند ابزاری مفید برای پژوهشگران حیطة روانشناسی جنایی، روانشناسی قانونی، جرم‌شناسی و سایر پژوهشگران علاقه‌مند باشد. بدین منظور متن کامل سؤالات پرسشنامه در متن مقاله ذکر شده است.

لازم به ذکر است در این پژوهش نیز مانند سایر پژوهش‌ها مواردی وجود دارد که قابلیت تعمیم نتایج آن را با مشکل مواجه کند؛ از جمله این که جامعه آماری استفاده شده در این پژوهش مربوط به زندان و کانون اصلاح و تربیت است که ممکن است این افراد با توجه به تأیید طلبی و تمایل به مبرا کردن خود از خطا، نتایج واقعی رفتاری خود را بیان نکرده باشند.

منابع

- اشکانی، فرح و حیدری، حسن. (۱۳۹۳). تأثیر آموزش تنظیم هیجانی بر بهزیستی روان‌شناختی و سبک‌های اسنادی دانش‌آموزان مبتلابه ناتوانی یادگیری مقطع دبستان. *فصلنامه ناتوانی‌های یادگیری*، ۴ (۱): ۶-۲۴.
- بدری گرگری، رحیم؛ عباس زاده، محمد؛ نصری، فاطمه؛ حسینی اصل، مریم و علیزاده اقدم، فیروزه. (۱۳۹۰). بررسی تحلیل عاملی تأییدی و همسانی درونی مقیاس ارتباط و پیوستگی با طبیعت در دانشجویان (مقیاسی در حوزه‌ی جامعه‌شناسی و روان‌شناسی محیط‌زیست). *جامعه‌شناسی کاربردی* ۲۲ (۴۴): ۱۹-۳۴.
- کرلینجر، فرد. ان (۱۹۸۶). *مبانی پژوهش در علوم رفتاری*. ترجمه شریفی، حسن پاشا و نجفی زند، جعفر (۱۳۹۴). تهران. آوای نور، چاپ ششم.
- مهدی زاده، زهرا؛ ابوالقاسمی، عباس و رستم اوغلی، زهرا. (۱۳۹۳). نقش پردازش اطلاعات و سبک‌های اسناد در پیش‌بینی کیفیت زندگی دانش‌آموزان دارای بدشکلی بدن. *فصلنامه روان‌شناسی مدرسه*، ۳ (۴): ۱۱۱-۱۲۷.
- Bailey, C.A. and Ostrov, J.M. (2008) 'Differentiating forms and functions of aggression in emerging adults: associations with hostile attribution biases and normative beliefs' *Journal of Youth and Adolescence*, 37: 713 – 22.
- Berkowitz, L. (1990) 'On the formation and regulation of anger and aggression: a cognitive-neoassociationistic analysis', *American Psychologist*, 45: 494 – 503.
- Cima, M., Merckelbach, H., Butt, C., Kremer, K., & Schellbach-Matties, R. (2007). It was not me: Attribution of blame for criminal acts in psychiatric offenders. *Forensic Science International*, 168(2-3), 143–147.
- Engelstatter, M.T (2004) Self-blame, coping, perceived control and psychological symptoms in child sex offenders and batterers, Ma dissertation in University of North Carolina. Wilmington.
- Fox, S., De Koning, E., Leicht, S. (2002). The relationship between attribution of blame for a violent act and EPQ-R sub-scales in male offenders with mental disorder, *pers. Ind. Diff.* 33. 1-9.

- Gudjonsson, G. H., & Singh, K. K. (1989). The revised Gudjonsson blame attribution inventory. *Personality and Individual Differences*, 10(1), 67–70.
- Gudjonsson, G.H. (1984) Attribution of blame for criminal acts and its relationship with personality, *Pers. Ind. Diff.* 5: 53–58.
- Gudjonsson, G.H. Petursson, H. (1991) The attribution of blame and type of crime committed: transcultural validation, *J. For. Soc.* 31: 349–352.
- Gudjonsson, G.H. Petursson, H. (1991). Custodial interrogation: why do suspects confess and how does it relate to their crime, attitude and personality? *Pers. Ind. Diff.* 12: 295–306.
- Gudjonsson, G.H. Petursson, H. Sigurdardottir, H. Skulason. X. (1991). The personality of Iceland prisoners: some normative data, *Nord. Psychiatry Tids.* 45: 151–157.
- Gudjonsson, G.H., Singh, K.K. (1988). Attribution of blame for criminal acts and its relationship with type of offence, *Med. Sci. Law* 28. 301–303.
- Hair, J. F., Anderson, R.E., Tatham, R. L. and Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis*. Prentice-Hall International, New Jersey.
- Heider, F. (1958). *The Psychology of Interpersonal Relations*, Wiley, New York.
- James, M. and Seager, J.A. (2006) ‘Impulsivity and schemas for a hostile world: postdictors of violent behaviour’, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50: 47 – 56.
- Kline, p. (1994). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.
- Lawshe CH. A (1975) Qualitative Approach to Content Validity. *Personnel Psychology* 28(4): 563-75.
- Lynn, M.R. (1986). Determination and quantification of content validity. *Nursing Research*, 35, 382–385.
- Peersen, M., Gudjonsson, G.H. & Sigurdsson, J. F. (2000). The relationship between general and specific attribution of blame for a “serious” act and the role of personality. *Nordic Journal of Psychiatry*, 54, 25-30.
- Polit, D.F., & Beck, C.T. (2004). *Nursing research: Principles and methods* (7th ed.) Philadelphia: Lippincott, Williams, & Wilkins.
- Snyder, M. (1976). Attribution and behaviour: Social perception and social causation. In J. Harvey, J. Ickes, & R. Kidd (Eds.), *New directions in Attribution Research* (Vol. 1, pp. 53–72). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Weiner, B. (2005). An attributional theory of achievement motivation and emotion, *Psychological review*, 92, 548- 573.
- Wortman, C.B. (1976). Causal attribution and personal control, in: J.H. Harvey, W.J. Ickes, R.F. Kidd (Eds.), *New Directions in Attribution Research*, Erlbaum, New York, 23-52.

- Russell, D. (1982). The causal dimension scale: a measure of how individuals perceive causes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43 (6): 1137-1145.
- McAuley, E., Gross, J.B. (1983). Perception of causality in sport: An application of the Causality Dimension Scale. *Journal of Sport psychology*, 5, 72-76.
- Russel, D. McAuley, E., and Tarico, V. (1987). Measuring causal attribution for success and failure: A comparison of methodologies for assessing causal dimension. *Journal of Personality and Social psychology*, 52, 1248, 1257.
- Peterson, C., Semel. A., von Beayer, C., Abramson, L. Y., Metalsky, G. I., & Seligman, M. E. P. (1982). The attribution style questionnaire. *Cognitive Therapy and Research*, 6, 229- 286.
- Seligman, M. E. P., Abramson, L. Y., Semmel, A., & Von Baeyer, C. (1979). Depressive attributional style. *Journal of Abnormal Psychology*, 88, 242-247.